

ΛΗΤΩ ΚΑΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ

ΑΠ' ΤΟ ΔΕΙΛΙ
ΩΣ ΤΗΝ ΑΥΓΗ

ΙΚΑΡΟΣ

ΠΟΛΕΜΟΣ

Ο ΟΥΡΑΝΟΣ ὁ γαλανὸς γίνεται νάναι θλιμμένος; Γίνεται νὰ μὴν εἶναι χαρούμενος ὁ ἥλιος ὁ ἔσωθός; Τὰ μάτια του... τὰ μαλλιά του... Ἀσάλευτα ἀπόμειναν τὰ γαλάζια ἔφωτα στ' ἀνάλαφρο χάδι τῆς κοπέλλας, θαυμό καὶ μαραμένο κύλησε τ' ὀλόχρυσο στεφάνι κάτω ὅπ' τὰ δάχτυλά της...

Καὶ κείνη, θωρώντας τὸ πανώριο κορμὶ τοῦ παλληκαριοῦ νὰ κείτεται μπροστά της ἀγήμπτορο, λαβωμένο, μὲ τούτη τὴν ἀνείπωτη θλίψη χυμένη στὸ πρόσωπό του, ἔκανε ὄρκο καὶ σταυρὸν νὰ ἔσαναδωσει τὴ χαρὰ στὰ μάτια του, νὰ ἔσαναδωσει λάμψη καὶ ζωὴ σὲ τοῦτα τὰ μαλλιά.

Τόπε καὶ τόκανε. "Ομως παιδεύτηκε πολὺ ἡ Λίνα. Μέρες καὶ νύχτες, βδομάδες καὶ μῆνες τοῦ παραστάθηκε, τοὺς ἀβάσταχτους πόνους τοῦ κορμοῦ νὰ ἔσλαφρώνει, τὶς ἄγριες φουρτοῦνες τῆς ψυχῆς του νὰ μερώνει... Δίχως νὰ παραμελεῖ καὶ τ' ἄλλα παιδιά, τοὺς ἄλλους τραυματίες, μόλις ἔβρισκε λίγο καιρὸ δέτρεχε κοντὰ στὸ παλληκάρι. Σὰν τέλειωνε τὴ βάρδια τὴ νυχτερινή, ἀπόμενε πλάι του. Καὶ ὅταν εἶχε τὴν ἡμέρα ὑπηρεσία, πάλι καθόταν μαζὶ του τὴ νύχτα, σὰν νάτειν δικιά του ἀποκλειστική.

—'Εσύ, παιδί μου, θὰ πεθάνεις, τὴ μάλιωνε ἡ προϊσταμένη. Δὲ θὰ βαστάξεις σὲ τέτοια κούραση.

Καὶ δρως! Πόση ἀντοχὴ μπορεῖ νάχει κανείς, σὲ τὶ ταλαιπωρίες τὸ σῶμα μπορεῖ νὰ βαστάξει, φτάνει μονάχα νὰ τὸ θέλει ἡ ψυχὴ. Κι' ἡ ψυχὴ τῆς Λίνας τέθελε μ' ὅλη τὴ δύναμή της. "Οτως τέθελαν κι' ὅλες οἱ γυναῖκες, νιὲς καὶ γριές, πέρα γιὰ πέρα στὶς πολιτεῖες, τὰ χωριά, σ' ὀλόκερη τὴ χώρα.

Χριστέ μου, τ' ἥταν τοῦτος ὁ ἔστηκωμός! "Ολαγιὰ τὰ παιδιά μας, γιὰ τοὺς λεβέντες μας ποὺ πόλεμᾶν «περ' στὰ βουνὰ τῆς Ἀλβανίας». Στὴν "Ηπειρο οἱ κοπελλιές ἀνοιξαν τὶς καισέλες μὲ τὰ ὅμορφα προικιά, τῆραν τὶς χρωματιστὲς βελέντζες τους, τὶς φόρτωσαν στὴν πλάτη, σκαρφάλωσαν στὶς πιὸ ψηλὲς κορφὲς τῆς Πίνδου, κι' ἔτρεξαν καὶ τὶς πρόσφεραν στὰ παλληκά-

ρια μας νὰ τὰ ζεστάνουν. Κι' ἔβλεπες μέσα σὲ τοῦτο τὸ κακό, τὸ φονικὸ καὶ τὴν ἀντάρα τοῦ πολέμου, στὶς φλόγες, τοὺς καπνούς, τὰ βογγητά, κοπέλλες λυγερόκορμες, δλόδροσες χωριατοποῦλες, γριές σκυφτές μὲ τὸ ραβδὶ «πά' στὰ ψηλά, τ' ἄγρια μονοπάτια» νὰ δδηγᾶνε τοὺς φαντάρους μας μὲ τὸ σταυρὸν στὸν ὄμοι, νεράκι δροσερὸ τοὺς λαβωμένους νὰ ποτίσουν. Καμιὰ δὲν ἀπόμεινε ποὺ νὰ μὴ βοηθήσει τὰ παιδιά, εἴτε τὴν φόρεσε εἴτε ὅχι τὴν στολή. 'Απ' ἄκρη σ' ἄκρη ἔνας πόθος, μιὰ λαχτάρα φούντωσε στὰ στήθη τῆς γυναικίας. "Ολα γιὰ τοὺς φαντάρους μας, δλα γιὰ τὰ παιδιά ποὺ πολεμοῦν στ' ἀπόκρημνα βουνὸ τῆς Ἀλβανίας. 'Η πλούσια ἀφῆσε τὸ χουζούρι της κι' ἡ φτωχειά, σὰν τέλειωνε τὸ μεροκάματό της, ἔτρεχε κι' αὐτὴ νὰ δώσει ἔνα χεράκι. "Οπου πληγή κι' ἔνα πονετικὸ χαμόγελο. "Οπου λαβωματιά, τὸ τρυφερό της χάδι.

Στὶς 28 τοῦ 'Οχτώβρη, ἐκεῖνο τὸ ωχρογάλανο πρωινό, ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή, σὰν ἀκούστηκαν ἔτοι ἀναπάντεχα οἱ σειρῆνες κι' ὁ κόσμος ξεχύθηκε στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας, σὰν φάνηκαν τὰ πρῶτα ἔχθρικὰ ἀεροπλάνα νὰ δργώνουν ἀνενόχλητα τὴν σκέπη τῆς πρωτεύουσας, ἔνας περίεργος ἐνθουσιασμὸς κυρίεψε τὶς ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων. Μίση, ἔχθρες, κακίες, μικρότητες ξεχάστηκαν μὲ μιᾶς κι' ὁ κόσμος, ἀντρες, γυναικίες, παιδιά, γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοι, ἀγκαλιάζονταν καὶ φιλιόνταν κατακμεσὶς στὸ δρόμο. Λέες κι' ἥταν πανηγύρι, λέες κι' ἥταν χαρούμενη γιορτή. «Μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χείλη πᾶν οἱ φαντάροι μας μπροστά», τραγουδούσαν οἱ πολίτες κι' ἔτρεχαν δλοι νὰ δώσουν τὸ παρόν. Μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χείλη πῆγαν τὰ παλληκάρια μας μπροστὰ κι' ἔγινε τὸ θαῦμα καὶ νίκησαν. Καὶ χτυποῦσαν χαρμόσυνα οἱ καμπάνες σὲ κάθε νίκη τους τρανή, κι' ἀναγάλλιαζε ἡ ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων. "Ομως τὸ αἷμα χυνόταν ποτάμι καὶ τὰ νοσοκομεῖα γέμιζαν ἀπὸ κορμιὰ λαβωμένα, ἀπὸ πόδια ξυλιασμένα.

Μὲ τὴν καρδιὰ βαρειὰ οἱ χειρούργοι δὲν πρόφταιναν νὰ κόβουν τὰ νεκρὰ ποδάρια τῶν παιδιῶν μας. Γέμιζαν, γέμιζαν τὰ καλάθια τοῦ χειρουργείου ἀπὸ μαῦρα σάπια γαγγραινιασμένα κρέατα, ἀπὸ ἄχρηστα πιὰ τώρα κόκκαλα ποὺ κάποτε ἦταν τὸ στήριγμα τῶν ἀντρειωμένων κι' ἡ λεβέντικη περπατησιὰ τῶν ἀετονύχηδων. Μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χείλη καὶ μὲ ζεστὴ καρδιὰ πήγαιναν οἱ φαντάροι μας μπροστά, ὅμως τὸ χιόνι ἦταν πολὺ καὶ τὸ κρύο

βαρύ ἔκει ψηλά στὴν Πίνδο, κι' ἔπρεπε νάχουν ἄρβυλα καλά καὶ κάλτσες μάλινες χοντρές. Μὰ οἱ πιὸ πολλοὶ δὲν εἶχαν τὰ χρεια-
ζούμενα. "Ετσι, ἔνας στοὺς τρεῖς πάθαινε κρυοπαγήματα. Κα-
κόμοιρα παιδιά! Μέρα τὴ μέρα δὲν καὶ πλήθαιναν τ' ἀκρω-
τηριασμένα παλληκάρια. Οἱ τυχερώτεροι ἔχαναν μόνο τὰ δά-
χτυλα. Καὶ μονάχα τὸ ἡθικό του δὲν ἔχανε κανεὶς.

Καὶ νά ποὺ τώρα ἡ κοπέλλα στεκόταν καὶ θωροῦσε τὸ παλλη-
κάρι μὲ τὰ γαλάζια μάτια καὶ τὰ ἔσανθδε μελλιά. Βαριά, πολὺ¹
βαριὰ ἦταν ὁ Στέφανος λαβωμένος... Μὰ καὶ τῆς Λίνας ἡ
πληγὴ ἔσταζε ἀκόμα αἷμα. "Η μάννα της... Κι' ὁ πατέρας της...
Στὰ χτήματά τους, στὴν Κέρκυρα. Ἐκεῖ τοὺς βρῆκε ἡ Βόρης...
Μὰ τί παραμύθια κάθεται καὶ σκέφτεται; Τ' εἶναι αὐτὲς οἱ τρέ-
λες ποὺ λέει; Σὲ ταξίδι δύμορφο, μακρινὸν ἔτιχαν πάει οἱ γονεῖς
της... Σ' ἔνα ταξίδι ποὺ δὲν ἔχει τελειωμό... Ναί, αὐτὸ ἦτανε!
"Απόδειξῃ πῶς τοὺς ἔστελνε καὶ γράμματα. «Κύριον καὶ Κυρίαν
"Αθηναίου» ἔγραψε μὲ μεγάλα καὶ καθαρὰ γράμματα στὸν φά-
κελλο. Κι' ἀπὸ κάτω τὴ διεύθυνσή τους. Μόνη της τὰ ποστάριζε
στὸ ταχυδρομεῖο. Θεέ μου, μὲ τὶ λαχτάρα, τὶ χτυποκάρδι, τάριχε
στὸ κουτί... Καὶ τὰ γράμματα ἔφευγαν, ταξίδευαν, ταξίδευαν,
γύρναγαν δὲν τὸν κόσμο... «Κύριον καὶ Κυρίαν 'Αθηναίου...»

"Ιδία βέβαια τοὺς θυμᾶμαι πολὺ καλά», θὰ ἔλεγε στὸ Παρίσι
ὅ θυρωρὸς τοῦ Plaza. «Μιὰ δύμορφη μελαχρινὴ κυρία, πολὺ¹
κοιμψὴ καὶ καλόκαρδη. Καὶ ὁ κύριος ἔνας ὥραῖος ἄνδρας, εὐ-
γενικὸς καὶ πολὺ γαλαντόμος... "Η κόρη τους ἔμοιαζε λίγο
περίεργη... Ναί, ναί, τοὺς θυμᾶμαι. Θὰ μᾶς ξανάρθουν λοιπόν;»
Καὶ θὰ φύλαγε τὰ γράμματα στὸ συρτάρι του.

Παντοῦ τὸ ἴδιο θὰ γινόταν δῆπου τοὺς γνώριζαν... Ἄλλα
καὶ κεῖ ἀκόμα ποὺ ἦταν ἀγνωστοί, πάλι θὰ κρατοῦσαν τὰ γράμ-
ματα καὶ θὰ τοὺς πρόσμεναν... Παντοῦ σ' δὲν τὸν κόσμο θὰ
τοὺς πρόσμεναν... «Κύριον καὶ Κυρίαν 'Αθηναίου...» Καὶ μόνο
τ' ὄνομά τους ποὺ ἔγραψε ἡ Λίνα πάνω στὸν φάκελλο, αὐτὸ καὶ
μόνο ἦταν γιὰ κείνη κάτι πολὺ σημαντικό. "Ηταν μιὰ ἀσφάλεια,
μιὰ σιγουριά. "Ηταν ἡ βεβαιότητα πῶς ταξίδευαν. Κι' ἔβαζε ὅρα
πολλὴ νὰ τὸν γράψει τὸν φάκελλο. "Ηθελε, τὰ δύναματά τους νάναι
καλογραμμένα...

Τὴ διεύθυνση τοῦ ἀποστολέα δὲν τὴν ἔβαζε ποτέ... "Οχι!

Τ' ονομά της καὶ τὴ διεύθυνσή της δὲν τὴν ἔγραφε... Εἶναι τόσο θλιβερὸν νὰ παίρνεις πίσω ἐνα γράμμα... Τὸ γράμμα ποὺ ἔγραψες μὲ τὸ αἷμα τῆς καρδιᾶς σου... Τὸ γράμμα ποὺ δὲν ἔφτασε ποτέ...

«Αγνωστοι. 'Επιστρέφεται». Τί φοβερό, τί ἀπαίσιο πρᾶγμα...

Βέβαια, αὐτὸ τῆς Λίνας δὲν θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ τῆς συμβεῖ. 'Αλλὰ ποὺ ξέρεις καμιὰ φορὰ τί γίνεται! Καὶ τότε... Τότε θὰ πέθαινε. "Ηταν ἀπόλυτα σίγουρη πώς θὰ πέθαινε. "Αν ποτὲ τῆς ἔρχονταν πίσω τὰ γράμματα ποὺ ἔστελνε μὲ τόση λαχτάρα καθημερινὰ στοὺς γονεῖς της, ἡ Λίνα δὲ θὰ ζοῦσε.

Οι γονεῖς της λοιπὸν ταξίδευαν... Καὶ τώρα βρίσκονταν σὲ ήσυχα μέρη, εἰδυλλιακά, σὲ μέρη ποὺ δὲ φτάνει ἡ βοὴ τοῦ πολέμου... "Οχι! Εύτυχῶς οἱ γονεῖς της δὲ ζοῦσαν τοῦτο τὸ δρᾶμα τῆς καταστροφῆς... Οι γονεῖς της ταξίδευαν, ταξίδευαν σὲ χῶρες μακρινές κι' ὄνειρεμένες... "Ετσι μονάχα μποροῦσε ἡ Λίνα νὰ τὸ βαστάξει. Μονάχα ἔτσι...

Μέσα σὲ τούτη τὴν ἡλεκτρισμένη ἀτμόσφαιρα, γιομάτη πόνο, ἀγωνία καὶ λαχτάρα, ἀνθίσε δειλὰ ἡ τρυφερὴ ἀγάπη τους... 'Η ἀγάπη τῆς Λίνας καὶ τοῦ Στέφανου... Γαλάζιο λουλουδάκι στὰ χαλάσματα...

ΚΑΤΟΧΗ

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

ΚΑΛΕ, ἀσε με ν' ἀνέβω στὸ ποδήλατο... "Ασε με καλέσου λέω..."

"Ενα τσοῦρμο ἀπὸ ἀδύνατα καχεκτικὰ παιδιὰ εἴχανε ζώσει τὴ Λίνα, ποὺ θέλοντας καὶ μὴ πήδηξε κάτω γιὰ νὰ μὴ χτυπήσει κανένα ἀπὸ δαῦτα. Σὰν μερμήγκια κόλλησαν ἐκεῖνα μὲ μιᾶς ἀπάνω της.

— Ν' ἀνέβω καλέ, ν' ἀνέβω;

Παναγιά μου! Τί χάλια εἴχανε τὰ δύσμοιρα τοῦτα παιδιά... Τέσσερα κόκκαλα γιὰ πόδια καὶ χέρια, δύο κάρβουνα ἀναμμένα γιὰ μάτια στὸ ἀνύπαρκτο προσωπάκι τους.

'Η πεῖνα.

'Η φοβερὴ κατάρα ποὺ ἔπεσε στὴν Ἀθήνα μαζὶ μὲ τὸν ἐρχομὸ τῶν Γερμανῶν, ρήμαζε τὸν τόπο. Οἱ γέροι ξεκλήριζαν ἔνας-ἔνας καὶ τὰ παιδάκια... "Αχ, τὰ παιδάκια μας! Πέφτανε σὰ νεκρὰ πουλάκια ὀλοῦθε στοὺς δρόμους τῆς πολιτείας. Κι' ἔβλεπες κάθε πρωὶ ἀράδα τὰ καρροτσάκια τοῦ Δήμου, στοίβα ἀπὸ τ' ἄψυχα κορμάκια τους. Τὸ κλάμα τῆς μάννας δὲν τὰ συνόδευε ποτέ. Ποιός ξέρει ποὺ νὰ βολδέρνες ἡ δόλια... Ποώς ξέρει... "Ισως νάτρεχε νὰ βρεῖ κανένα ξεροκόμματο γιὰ νὰ ταΐσει τὸ ἔρημα τὰ παιδιά της, δίχως νὰ ξέρει πώς ἔνα ἀπὸ δαῦτα ἀπόμεινε στὸ δρόμο. "Η μπορεῖ πάλι νὰ στεκόται ἔξω ἀπ' τὸ Στρατοδικεῖο προσμένοντας μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα νὰ βγεῖ ἡ ἀπόφαση, ποὺ σίγουρα θὰ καταδίκαξε τὸν ἄντρα της σὲ θάνατο...;

Τὸ Στρατοδικεῖο...

Σ' ὅλη τὴ ζωὴ θὰ θυμόταν ἡ Λίνα ἐκεῖνο ποὺ ἀντίκρυσε μιὰ μέρα σὰν περνοῦσε τυχαῖα ἀπὸ κεῖ. Κόσμος πολὺς ἦταν μαζεμένος. Στάθηκε κι' ἐκείνη. Μπρὸς ἀπ' τὴν πόρτα περίμενε ἡ κλούνθα τῶν Γερμανῶν, τὸ αὐτοκίνητο ποὺ μετέφερε τοὺς

καταδικασμένους και γύρω τριγύρω, ἄγριοι σὰ λυσσασμένοι, οἱ καταχτητὲς μὲ τὰ πιστόλια στὰ χέρια κρατοῦσαν τὸ πλῆθος σὲ ἀπόσταση.

— Κοντεύουν, ὅπου νάναι θὰ τελειώσουν, εἶπε κάποιος.

— Κουράγιο, κυρά, κουράγιο. Δὲν πρέπει νὰ σὲ δεῖ σ' αὐτὰ τὰ χάλια τὸ παιδί σου.

Πλαϊ στὴ Λίνα δυὸς παλληκάρια πάσχιζαν νὰ βαστήξουν στηρή μιὰ γυναίκα, ποὺ ἔμοιαζε περισσότερο νεκρή παρὰ ζωντανή.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἔγινε κάποιων κίνηση. Στὴν εἰσοδο πρόβαλαν δυδ-τρεῖς Γερμανοὶ ἀξιωματικοὶ. Ἀκολουθοῦσε ἔνας λεβέντης ὃς ἔκει πάνω. Ἔνα πανώρι παλληκάρι ἀναψοκοκινισμένο, ξέστηθο. Κρατοῦσε τὸ ὅμορφο περήφανο κεφάλι του φηλὰ και μὲ τὰ λαμπερά του μάτια κοίταζε ἐρευνητικὰ σὰν νάψαχνε λέες κάποιον νὰ βρεῖ στὸ συναγμένο πλῆθος.

Σὲ θάνατο . . . Σὲ θάνατο . . . Καταδικάστηκε σὲ θάνατο . . .

‘Η φοβερὴ λέξη πέρασε ἀπὸ στόμα σὲ στόμα ψιθυριστὰ κι’ ἤρθε στ’ αὐτιὰ τῆς Λίνας.

Τ’ ἀκουσει κι’ ἡ μάννα του.

— Γιόκα μου, ἔσυρε μιὰ κραυγὴ σπαρακτικὴ κι’ ἔκανε νὰ τρέξει στὸ παιδί της. Μὰ τὴ σταμάτησαν βάναυσα οἱ Γερμανοί.

Στὸ κάλεσμά της ὁ νέος κοντοστάθηκε, τὴν εἶδε και πῆγε νὰ ὅρμήσει πρὸς τὸ μέρος της. Ἄλλα τὸν ἐμπόδισαν βίαια κι’ αὐτὸν οἱ δεσμοφύλακές του.

Τὰ μάτια μόνο τώρα τοὺς ἀπόμεναν γιὰ τὸν ὕστατο ἀποχαιρετισμό. Μὲ τὶ λαχτάρα κοιτάχτηκαν! Λέες κι’ ἤτανε στὰ μάτια τους ἡ ψυχὴ τους!

Οἱ στρατιῶτες τὸν ἔσπρωξαν.

— “Ἐχε γειά, μάννα, τῆς ἔκραξε. “Ἐχε γειά και μὴ λυπᾶσαι. Εἶναι γιά . . .

Δὲν πρόφτασε νὰ τελειώσει. Τὸν ἔμπασαν μὲ τὸ ζόρι στὴν κλοιούβα ποὺ ξεκίνησε τὴν ἔδια στιγμή.

— Γιόκα μου! στρίγγισε ἄγρια ἡ τραγικὴ μάννα και σωριάστηκε χάμω ξεψυχισμένη.

— Εμπρός, διαλυθεῖτε!

Μὲ τὰ πιστόλια στὰ χέρια οἱ Γερμανοὶ ἔσπρωχναν τὸν κόσμο πέρα.

Ἄμιλητοι μαζεύτηκαν ὅλοι στὸ πεζοδρόμιο. Στὴ μέση τοῦ ἄδειου δρόμου ἀπόμεινε ἕνα μαῦρο κουρέλι. Ἡ μάννα τοῦ παλληλαριοῦ.

— Ἐλα, σήκω κι' ἀσε τοὺς ὑστερισμούς.

Ο Γερμανὸς ἀξιωματικὸς τὴν κλώτσησε μὲ τὴ μπόττα του, μὰ ἔκεινη δὲ σάλεψε.

Τότε ὁ κατακτητὴς ξαφνικὰ δαιμονίστηκε κι' ἔδωσε σῆμα στὰ σταματημένα ἀπὸ κάμποση ὥρᾳ αὐτοκίνητα νὰ προχωρήσουν. Μὰ κανένα δὲν κούνησε. Ο ἀξιωματικὸς λύσσαξε.

— Ξεκινῆστε, φώναξε, ξεκινῆστε. Κι' ἀφροὶ ἔτρεχαν ἀπ' τὸ στόμα του. Ξεκινῆστε, καταραμένοι Γραιιοί, ἀλλιῶς θὰ σᾶς περάσω ὅλους μουσκέτο.

Κατὰ σύμπτωση στὴν πρώτη γραμμή, κι' ἀπὸ δεξιὰ κι' ἀπὸ ζερβά, δὲν ἦταν κανένα γερμανικὸς αὐτοκίνητο. Μονάχα δύσμοιροι "Ελληνες μὲ κάτι περίεργα κατασκευάσματα ποὺ τὰ μεταχειρίζονταν σὰ μέσα συγκοινωνίας, μιὰ ποὺ οἱ Γερμανοὶ τοὺς εἶχαν ἐπιτάξει ὅλα τὰ τροχοφόρα.

Κι' ἔβλεπε κανεὶς λογιῶ-λογιῶ ξεχαρβαλωμένα παμπάλαια αὐτοκίνητα, σὰν ἔκεινα ποὺ γελοῦσε δικόσμος στὰ φίλμ τοῦ Σαρλώ. "Εβλεπες σοῦστες, ποδήλατα, γαϊδουράκια, κασόνες φορτωμένες ἀνθρώπους μὲ κάτι ὑποτυπώδεις μηχανὲς πρόχειρα βιδωμένες πίσω, στὰ πλάγια, δεξιά, ζερβά, ὅπου τοὺς βόλευε. "Ολη ἡ ἐφευρετικότητα, δλη ἡ ἐπινοητικότητα τοῦ "Ελληνα εἶχε ἐπιστρατευθεῖ σὲ τούτη τὴν περίσταση.

Ἀνάμεσα λοιπὸν σ' ὅλα τοῦτα ὑπῆρχε ἀκόμα καὶ μιὰ νεκροφόρα. Στὸ κάτω μέρος δικέρδος κι' ἀπάνω στὴ σκεπὴ νὰ κάθονται πιασμένοι χέρι-χέρι διγαμπρὸς μὲ τ' ἀσπρὸ λουλουδάκι στὸ πέτρο κι' ἡ νύφη μ' ἔνα ἀσπρὸ κουρελάκι στὸ κεφάλι της γιὰ πέπτο.

Ο κόσμος εἶχε συμφιλιωθεῖ μὲ τὸ θάνατο.

Η Λίνα εἶχε ἀπομείνει μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα νὰ τοὺς κοιτάζει.

— Μπρός, μπρός, ξεκινῆστε. Αλλιῶς θὰ σᾶς περάσω ὅλους γαζί μὲ τὸ πολυυβόλο.

Ούτε καὶ τώρα στὴ φοβερὴ ἀπειλὴ κουνήθηκαν. Τρελὸς ἀπὸ θυμὸς ὁ ἀξιωματικὸς ἔκανε νόγμα σὲ κάτι γερμανικὰ αὐτοκίνητα πού ἦταν σταματημένα πιὸ πίσω νὰ βάλουν μπρός, νὰ προχωρήσουν.

Τρομακτικὸς σαματᾶς ἀκούστηκε μὲ μᾶς κι' ὅλα γίνανε μαλλιὰ κουβάρια. "Ενα γερμανικὸ καμιόνι τρακάρησε τὴ νεκροφόρα, ἡ σκεπή της ἀπὸ τὸ τράνταγμα ὑποχώρησε κι' οἱ νιόνυφοι ἔπεσαν στὰ καθιστὰ πάνω στὸν νεκρό. Κατόπιν κι' οἱ τρεῖς μαζὶ γλύστρησαν κι' ἀκούμπησαν πάνω στὴν πλάτη ἐνὸς γαϊδάρου ποὺ βρισκόνταν ἀκριβῶς μπροστά, ζωσμένος ἀπὸ δεξιὰ κι' ἀπὸ ζερβά μὲ πελώρια καλάθια φορτωμένα λαχανίδες. Οὐρλιαχτὸς ἀκούστηκαν ταυτόχρονα ἀπ' τὴν ἄλλη πλευρά. "Ενα ἄλλο στρατιωτικὸ τροχοφόρο εἶχε πέσει πάνω σὲ μιὰ σούστα φορτωμένη ἀνθρώπους. "Η Λίνα πρόφτασε μονάχα νὰ δεῖ τὰ κορμιὰ πεταμένα δῶθε-κεῖθε στὸν δρόμο καὶ τὸ γερμανικὸ αὐτοκίνητο νὰ πλησιάζει τὴν ἀκίνητη μάννα... Δὲ βάσταξε ἄλλο. "Ως ἔκει ἦταν. Σὰ σίφουνας ξεχύθηκε ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς Γερμανοὺς στρατιῶτες ποὺ κρατοῦσαν τὸ τρομοκρατημένο πλῆθος στὸ πεζοδρόμιο κι' ἄρπαξε τὸν ἀξιωματικό.

— "Ατιμε! τοῦ φώναξε ἔξαλλη γερμανικά. Μάννα δὲν ἔχεις ἐσύ; Σκύλα σὲ γέννησε ἐσένα, κακοῦργε;

Καὶ σκύβοντας πῆρε τὴ σωριασμένη γυναικα στὴν ἀγκαλιά της. Μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν ἀπίθανη πράξη τῆς Λίνας ὅλοι παρέλυσαν γιὰ μιὰ στιγμὴ σὰ χαμένοι. "Ετσι ἔκεινη πρόφτασε νὰ χωθεῖ ἀνάμεσα στὸν κόσμο, σέρνοντας μαζὶ καὶ τὴν ταλαιπωρη μάννα. Μὰ τὴν ἔδια ὥρα χυμοῦσαν κιόλας ξοπίσω της οἱ Γερμανοί. Χτυποῦσαν σὰ μανιασμένοι ν' ἀνοίξουν δρόμο ἀνάμεσα στὸ πλήθος. "Αλλὰ ἔκεινο τώρα εἶχε γίνει μιὰ μᾶζα πυκνὴ κι' ἀδιάσπαστη γιὰ νὰ προφυλάξει τὴν κοπέλλα.

— Φεύγα, κρύψου, τῆς φώναξαν.

— "Οχι, ἔγώ πρέπει νὰ πληρώσω. Τί φταῖτε ἐσεῖς;

Καὶ ἡ Λίνα ἔκανε νὰ γυρίσει πίσω.

"Ομως κάτι μπράτσα γεράν τὴ μάγκωσαν, τὴν ἔσυραν βίαια πρὸς τὴν ὄδο Βουκουρεστίου, τὴν ἔσπρωξαν καὶ τὴν ἔμπασαν στὴν πόρτα μιᾶς πολυκατοικίας.

— "Αφῆστε με, ξεφώνιζε ἡ Λίνα, ἀφῆστε με.

— "Αν σὲ πιάσουν, κακομοίρα μου, πάει χάθηκε ή ζωή σου. Οι άλλοι τὸ πολὺ-πολὺ νὰ φάνε κάνα-δυό στὸ κεφάλι.

— Τί νὰ τὴν κάνω τὴν ζωή. Σὰ βλέπω νὰ πέφτει τέτοια συμφορὰ στὸν τόπο μας;

— Ψυχωμένους ἀνθρώπους σὸν ἐσένα χρειάζεται Ἰσα-ἴσα τῷρα ή Ἑλλάδα, κοπέλλα μου. Κάτσε λοιπὸν φρόνιμα ώστου μερέψουν τὰ σκυλιά.

— Κι' ή μάννα του; ρώτησε, σὲ λίγο ή Λίνα.

— Εννοια σου, τὴ φευγατίσαμε. "Έχει κι' ἄλλα παιδιά και χρειάζεται. Μᾶς πρόλαβες, δ, τι θὰ χυμούσαμε.

Κοίταξε αὐτὸν ποὺ τῆς μιλοῦσε κι' ἀνεγγάρισε ἔναν ἀπὸ τοὺς νέους ποὺ βαστοῦσαν τὴν ἀμοιρη μάννα πρωτύτερα.

— Γιατί τὸν κατηγόρησαν;

— Γιὰ σαμποτάκι στὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα τοῦ Ἑλληνικοῦ. Εἶπαν πῶς αὐτὸς τὸ ἔκανε.

'Η Λίνα θυμήθηκε πῶς τῷρα τελευταῖα ἐπεφταν ἀνεξήγηγτα κάμποσα ἀπὸ δαῦτα.

— Θὰ τὸν ἐκτελέσουν; ('Η φωνή τῆς σβηστὴ σὸν ψίθυρος).

‘Ο νέος ἔγνεψε ναὶ μὲ τὸ κεφάλι.

— Δὲ γίνεται τίποτα;

— Τίποτα.

— 'Η Ὁργάνωση δὲν μπορεῖ νὰ τὸν βοηθήσει;

— Ποιά Ὁργάνωση;

Τὸ παλληκάρι τὴν κοίταξε ὑποπτα.

— Αὔτῃ ποὺ τοῦ ἀνέθεσε νὰ κάνει τὸ σαμποτάκι.

— Καὶ ποιός σοῦ εἶπε πῶς ὁ Δημήτρης εἶναι στ' ἀλήθεια ἀνακατωμένος;

'Η κοπέλλα χαμήλωσε τὸ κεφάλι. Κατάλαβε πῶς δὲν τῆς εἶχε ἐμπιστούσην.

— Θᾶθελα κι' ἐγὼ νὰ κάνω κάτι, εἶπε σὲ λίγο. Θᾶθελα νὰ βοηθήσω τὸν τόπο μου.

— 'Απ' δ, τι βλέπω εἶσαι ἐθελόντρια νοσοκόμα. Αὔτὸ δὲ σοῦ φτάνει;

— Θέλω νὰ κάνω κάτι πάρα πάνω, κάτι πιὸ δύσκολο, πιὸ ἐπικινδυνό . . .

‘Ο νέος τὴν κοίταξε ἐξεταστικὰ δίχως νὰ μιλᾷ.

— Μένω στὸ 12ο Νοσοκομεῖο. "Αν ποτὲ μάθεις πώς χρειάζεται καμιά γυναίκα ποὺ νὰ ξέρει καλά γερμανικά, ἔλα σὲ μένα.

"Ετσι ἡ Λίνα γράφτηκε στὴν Ὁργάνωση. Καὶ νά την τώρα μὲ τὴ στολὴ τῆς νοσοκόμου νὰ πηγαίνει στὸ σπίτι τοῦ καπετάν Νικόλα, στὸν Πειραιᾶ. Ἀποβραδίς ἐκεῖνος εἶχε φτάσει μὲ τὸ καίκι του καὶ κάτι Ἐγγλέζους πούρχονταν νὰ δώσουν δόηγίες. Καὶ σήμερα τὰ χαράματα θὰ μπαρκάριζαν σὲ κάποια ἔρημη ἀκτὴ κάμποσοι "Ελληνες ἀξιωματικοί γιὰ νὰ τοὺς μεταφέρει μὲ τὴ βενζίνα του στὴν Αἴγυπτο. Κανονικὰ τώρα ἡ ψαροπούλα θά πρεπει ν' ὀρμενίζει ἔνοιαστη τάχα, μὲ τὰ παλληκάρια ιρυμμένα στ' ἀμπάρι της. Πόσες φορὲς μὲ τὸ μικρό του καίκι δι καπετάν Νικόλας ἔκανε τοῦτο τὸ ριψοκίνδυνο πήγαν·-ἔλα... "Αχ, Χριστέ μου, φτάνει νὰ πῆγαν δλα καλά !

'Αλλὰ σὰν πολλὰ χρήματα ἔδωσ' αὐτὸς ποὺ παρουσιάστηκε τὴν τελευταία στιγμὴ γιὰ νὰ φύγει μαζί τους, συλλογίστηκε. 'Η φάτσα του δὲν τῆς πολυάρεσε καὶ δὲν ἤθελε νὰ τοῦ φανερώσει τὸ μέρος Σὲ τούτη τὴ φουρνιὰ ἥταν πολλοὶ ἀξιωματικοί. Καὶ δλοι τους ἔνας κι' ἔνας... ἀπ' τοὺς πιὸ ἀξιούς στὸ Ναυτικό μας... .

'Η Λίνα ἥταν τρομερὰ ἀνήσυχη. "Ολο τὸ πρωΐνό, στὸ Νοσοκομεῖο, ἔκανε ἀφηρημένα τὴ δουλειά της. Πάντα ἔτσι ἔνοιωθε σὰν ἥτανε νὰ φτάσει ἢ νὰ φύγει τὸ καίκι. Κι' ἤθελε νῦρθει γρηγορῶτερα, γιατὶ ἡ ἀγωνία τὴν ἔτρωγε. "Ομως δὲ στάθηκε δυνατό. Μετὰ ποὺ μπήκαν οἱ Γερμανοί, μονάχα ἔνας γιατρὸς καὶ δυὸς-τρεῖς νοσοκόμες εἶχαν ἀπομείνει γιὰ νὰ περιποιοῦνται τοὺς βαριὰ πληγωμένους, ποὺ δὲ μποροῦσαν νὰ πᾶνε στὰ σπίτια τους. Καὶ σήμερα μιὰ ἀπὸ τὶς ἀδελφὲς εἶχε ἀρρωστήσει. Γι' αὐτὸ ἡ Λίνα δὲ μπόρεσε νὰ φύγει πρωτύτερα. Καὶ νά τη τώρα ποὺ ἔφτανε ἀργοπορημένη.

— Στὸ γυρισμό, φώναξε στὰ παιδιά ποὺ τὴν περιτριγύριζαν. Στὸ γυρισμό θὰ σᾶς τὸ δώσω τὸ ποδήλατο, νὰ κάνετε δλοι μιὰ βόλτα. "Αστε με τώρα, γιατὶ βιάζομαι.

"Ομως ἐκεῖνα ποὺ νὰ ξεκολλήσουν.

‘Η κοπέλλα ἀνοιξε τὸν σάκκο της καὶ τοὺς πέταξε ὅπερ εἶχε μέσα. Κουλουράκια ἀπὸ μπομπότα, καραμελάκια ἀπὸ χαρουπόμελο. Ἐκεῖνα τὴν παράτησαν εὐθὺς καὶ χύμηξαν νὰ τὰ μαζέψουν ἀπὸ χάμω.

— Νά, πάρτε κι' αὐτά, τοὺς ἔριξε ἀκόμα μερικὰ κουτιά κονσέρβες.

Τῆς τάχε δώσει ἡ Ὀργάνωση νὰ τὰ πάει στοὺς Ἑγγλέζους ποὺ ἔκρυψε στὸ σπίτι της ἡ κυρά Λενιώ στὴν παρακάτω γειτονιά. «Ὑπάρχουν τόσοι καὶ τόσοι ποὺ φροντίζουν γι' αὐτούς, ἀναλογίστηκε. “Ομως γιὰ τοῦτα τ' ἀμοιρα παιδιά κανένας δὲν νοιάζεται».

Τοὺς ἀδειασε τὸν σάκκο, πήδηξε στὸ ποδήλατο κι' ἔκανε νὰ προχωρήσει. Μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ πάγωσε. Σὲ καμιὰ διακοσαριδὴ μέτρα παρὰ κεῖ, μπροστὰ στὸ σπίτι τοῦ καπετάν Νικόλα, στεκόταν τὸ αὐτοκίνητο τῶν “Ες” “Ες”.

— Μπλόκο! Μπλόκο! ἀκούστηκαν φωνὲς ὅπερ ὅλες τὶς μεριὲς κι' ὁ δρόμος ἐρήμωσε.

Πάει ὁ καπετάν Νικόλας. Πάει κι' αὐτός. Πᾶνε κι' οἱ ἀξιωματικοί. Σὰν τόσους καὶ τόσους ἄλλους. Τὰ μάτια τῆς Λίνας πλημμύρισαν δάκρυα. Αὐτός! Αὐτός τοὺς πρόδωσε. Σίγουρα αὐτὸς τοὺς ἔκαψε. Τὸ ἐνστικτό της δὲν τὴν γέλασε. “Οχι, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν ἐμπιστευθεῖ. Δὲν ἔπρεπε ν' ἀκούσει τοὺς ἄλλους. Εἶχε δόμως δώσει πολλὰ λεφτὰ στὴν Ὀργάνωση. Κι' ἔμοιαζε τόσο πολὺ νὰ θέλει νὰ βοηθήσει. Ωστόσο κάτι στὸ μοῦτρο του δὲν τῆς πήγαινε. Καὶ τώρα πᾶνε ὅλοι χαρμένοι... Στὸ ἀναμεταξὺ ὅπερ ὅλες τὶς μεριὲς ξεχύνονταν τὰ “Ες” “Ες”. Η Λίνα εἶχε ἀπομείνει ὅλομναχη στὸν δρόμο. Τὸ σκέφθηκε γρήγορα. Νὰ γυρίσει πίσω θὰ ἥταν ὑποπτο. Θὰ τὴν ἔπιαναν, θὰ τὴν ἀρχίξαν στὶς ἀνακρίσεις καὶ τότε...”

“Ηταν κάτι ποὺ ἔτρεμε ἡ κοπέλλα. Κάτι ποὺ δὲν τὸ εἶχε ξεστομίσει ποτὲ σὲ κανέναν. Ο φόβος τοῦ πόνου. Θ' ἄντεχε στὸ βασανιστήρια; “Οιώς βάσταξαν τόσοι καὶ τόσοι δίχως νὰ μαρτυρήσουν. Δὲν ἥταν καθόλου σίγουρη γιὰ τὸν ἑαυτό της. Ο θάνατος δὲν τὴν τρόμαξε. Ο πόνος δόμως... Παρ' ὅλα αὐτὰ εἶχε ἀναλάβει μ' ὅλη της τὴν καρδιὰ αὐτὴ τὴν τόσο ριψοκίνδυνη ἀποστολή.

Τοῦτες οἱ σκέψεις περνοῦσαν σὰν ἀστραπὴ ἀπ' τὸ κεφάλι της, καθὼς προχωροῦσε τάχα ἀμέριμνη.

— "Αλτ ! τὴν ταυτότητά σου.

· Ή Λίνα τοὺς τὴν ἔδειξε.

— Τί γυρεύεις ἐδῶ ;

— "Ηρθα νὰ μοιράσω στὰ παιδάκια λίγα τρόφιμα τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

— Αὐτὸ θὰ τὸ δοῦμε. "Εχεις ξανάρθει κι' ἄλλη φορά ;

— Δὲν ξέρω, τί νὰ σᾶς πῶ, δὲ θυμᾶμαι. Γυρίζω γι' αὐτὴ τῇ δουλειὰ σὲ τόσες φτωχογειτονιές. Μπορεῖ καὶ νὰ ξανάρθα.

Ωστόσο οἱ Γερμανοὶ ἔμποιναν στὰ φτωχόσπιτα, ἔψυχναν ἀράδα, ἔσπαζαν δ, τι ἔβρισκαν καὶ σύναζαν δσους δάντρες βρίσκονταν ἐκείνη τὴν ὥρα μέσα. "Ενας Γραικός, πούκρυψε τὸ ἀπαίσιο μοῦτρο του κάτω ἀπὸ μιὰ κουκούλα, τοὺς ξεχώριζε μὲ τὸ δάχτυλο δέχως νὰ μιλᾷ γιὰ νὰ μὴ προδοθεῖ ἀπ' τὴ φωνή του.

"Ἐναν-ἔναν τοὺς ἄρπαζαν οἱ Γερμανοὶ καὶ τοὺς ἔχωναν στὴν κλούβα. Κάθε σύλληψη συνοδευόταν κι' ἀπὸ ἕνα οὔρλιαχτὸ κάποιας γυναίκας.

— "Αντρα μου ! . . .

— Γιέ μου ! . . .

— Πατέρα μου ! . . .

· Απὸ τὸ σπίτι τοῦ καπετάν Νικόλα ἀκούστηκαν στριγγλιές.

— Τὸν ἄντρα μου ! . . . Τί τὸν κάνατε τὸν ἄντρα μου ! . . .

Οἱ Γερμανοὶ ἔσερναν τώρα τοὺς δυὸ γιοὺς τοῦ καπετάνιου, ἀμούστακα ἀκόμα παιδιά. Ξοπίσω ἡ μάννα τους ἔσκουζε κρατώντας σφιχτὰ τὸ μικρότερό της.

— Μή μοῦ τὰ παίρνετε, λυπηθεῖτε με.

Κι' ἔπεισε γονατιστὴ παρακαλώντας.

— Ντροπή, μάννα ! τῆς φώναξε ἕνα ἀπὸ τὰ παιδιά της, καθὼς τὰ τραβοῦσαν οἱ Γερμανοί. · Ή γυναίκα τοῦ καπετάν Νικόλα γονατιστὴ στὸν καταχτητή !

— Σκασμός, ἐσύ ! οὔρλιαξε δ Γερμανός καὶ τοῦ κοπάνησε μιὰ μὲ τὸ δπλο στὸ κεφάλι.

Κόκκινο αἷμα, λεβέντικο αἷμα ἐλληνικὸ ξεπήδησε ἀπ' τὸ

κεφάλι τοῦ παιδιοῦ, όμως ἐκεῖνο δὲ λύγισε. Μήτε ἔκλαψε. Καὶ θάταν δὲ θάταν δεκάξη χρονῶν! . . .

Στὸ ἀναμεταξὺ δὲ ἀξιωματικὸς ἀρπαξε τὸ μικρὸν ἀπ' τὰ χέρια τῆς μητέρας του καὶ τοῦδε ξέπλεξε τὴν Λίνα.

—Ἐρχόταν τούτη ἡ κυρά καμιὰ φορὰ στὸ σπίτι σας;

Μιλοῦσε τέλεια ἑλληνικά. Οἱ περισσότεροι Γερμανοὶ ποὺ ζοῦσαν πρὶν στὴν Ἑλλάδα ήταν πράκτορες. Καὶ τώρα εἰχανε βάλει ὅλοι τὴν στολή.

—Ἀν πεῖς τὴν ἀλήθεια, θ' ἀφήσω τ' ἀδέρφια σου ἐλεύθερα.
Ἄλλιῶς θὰ πάρουμε καὶ τὴν μάννα σου.

‘Ο μικρὸς ἀρπάχτηκε, ἀγκριώθηκε ἀπ' τὴν φούστα της.

—Ἐλα, μίλα, τὴν ξέρεις τούτη δῶ;

‘Ο μικρούλης, σφιγμένος πάνω στὴ μάννα του, κοίταξε τὴν Λίνα. Πήγε ν' ἀνοίξει τὸ στόμα του, μὰ δὲν ἔβγαλε μιλά. “Εμπηγε
μονάχα τὰ κλάματα κι' ἔχωσε τὸ μουτράκι του στὴν ποδιά της.

—Τι μπορεῖτε νὰ βγάλετε ἀπὸ τοῦτο τὸ παιδάκι; τόλμησε
ἡ Λίνα, δὲ βλέπετε πῶς τάχει ὀλότελα χαμένα;

—Σιωπή! τὴν ἀγρίεψε ὁ Γερμανός.

—Κι' ἔσν μάννα, λέγε: μπᾶς κι' εἶχε νταραβέρια μὲ τὸν
ἄντρα σου τούτη ἡ νοσοκόμα; Μίλα, γιατὶ θὰ σου πάρουμε καὶ
τὸ μικρό.

‘Η δύστυχη μάννα στύλωσε τὰ μάτια της πάνω στὴ Λίνα,
δίχως νὰ βγάλει λέξη.

—Ἐλα, ξεβούλωστο νὰ ζευμπερδεύουμε, τὴν τράνταξε ὁ Γερ-
μανός.

—Δὲν τὴν ξέρω τὴν κοπέλλα, τραύλισε ἡ καπετάνισσα,
ἀφῆστε με στὴ φουρτούνα μου.

—Αντε, φεύγα, γύρισε ὁ ἀξιωματικὸς στὴ Λίνα. Φύγε γρή-
γορα γιὰ δὲ μοῦ καλαρέσσεις. “Αντε, φτηνὰ τὴ γλύτωσες γιὰ
τὴν ὥρα. “Ἐλα δίνε του, δὲν ἔχεις δουλειὰ ἔδω.

Μὲ τρεμάμενα πόδια ἡ Λίνα ἀνέβηκε στὸ ποδήλατο καὶ
πῆρε τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ. “Αφησε τὴ φτωχοσυνοικία τοῦ
Πειραιᾶ, τράβηξε γιὰ τὴν Ἀθήνα. Πάσι, χάθηκε ὁ καπετάν Νι-
κόλας... κι' ὁ Ἀκύλας... κι' οἱ ἄλλοι... Βαθειὰς Θλίψη κι'
ἀπελπισία τὴν ἔζωνε.

Καθώς προχωροῦσε, παντοῦ τριγύρω ἔβλεπε ἐρείπια. Παν-

τοῦ χαλάσματα. Πρῶτα βομβάρδισαν οἱ Γερμανοί, καὶ τ' ἀποτέλειωσαν οἱ ἀστοχεῖς βόμβες τῶν συμμάχων. Μὰ ἀπ' ὅλα τοῦτα τὰ συντρίμια ὑψωνόταν περήφανη ἡ ψυχὴ τῶν Ἑλλήνων. Κανένας λαὸς δὲν ἀντιστάθηκε ἔτσι δλοκληρωτικά, ἔτσι λεβέντικα στὸν κατακτητῆ. Στὰ δάχτυλα μετριόνταν οἱ προδότες. Λιγόστοι ἦταν ἐκεῖνοι ποὺ δούλεψαν μὲ τοὺς Γερμανούς. "Υστερα ἀπ' τὸ ἔπος τῆς Ἀλβανίας ἤρθε τὸ πεῖσμα τῆς Ἀντίστασης.

"Αντρες, γυναικες, γέροι, νέοι, παιδιά τέντωσαν τὸ κορμὶ ντερέκι κι' εἴπαν ὅχι στὸν κατακτητῆ. Κι' ὀλημερὶς ἔβλεπες κι' ἀκουγες ἀπίθανες πράξεις ἡρωϊσμοῦ, ἀκουγες ἴστορίες, κατορθώματα, ἀκουγες γιὰ βασανιστήρια μεσαιωνικά, «καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς».

Σὰν ἔφτασε στὸ Θησεῖο, ἀντίκρυσε ψηλὰ στὴν Ἀκρόπολη τὴν γερμανικὴ σημαία. Τὰ μάτια της ἔλαμψαν θυμωμένα.

—Ως πότε; ψιθύρισε, δις πότε; κι' ἔσφιξε τὰ δόντια της.

Κοντὰ στὴν Ὁμόνοια ἔπεσε πάνω σὲ μιὰ ἀνατριχιαστικὴ συνοδεία.

Μπροστὰ κουδούνιζε σὰ δαιμονισμένος ὁ σκουπιδιάρης καὶ πίσω ν' ἀκολουθᾶν τὸ κάρρο στρατιές δλόκληρες ἀπὸ σκελετωμένα παιδιά, νὰ φάγουν μέσ' στ' ἀπορρίμματα νὰ βροῦν κάτι νὰ γλείψουν. Μάχες ὀλόκληρες γίνονταν γύρω σὲ κάθε τενεκέ . . .

—Η Λίνα δὲν ἀντεχει ἄλλο. Βαρύ, πολὺ βαρύ ἦταν τὸ χτύπημα ποὺ γονάτισε τὴν Ἑλλάδα. Πολὺ βαθεὶὰ ἡ πληγὴ ποὺ εἶχε ἀνοιχτεῖ στὰ σπλάγχνα . . . Θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ γιάνει;

—Η κοπέλλα ξνοιωθε νὰ σβήνει, νὰ πέφτει . . . Μὰ ξαφνικὰ στὰ μάτια της πρόβαλε ἡ μορφὴ τοῦ Στέφανου σὰν δλοζώντων εἰκόνα τῆς λαβωμένης πατρίδας της.

—Ο Στέφανος, ὁ φτωχὸς ἔρωτάς της . . . "Ετσι κείτθαν κι' αὐτὸς ἀνήμπορος, πληγωμένος. Ἡταν κάπου μιὰ βδομάδα ποὺ εἶχε φύγει ἀπ' τὸ νοσοκομεῖο καὶ κείνη δὲν εἶχε τολμήσει νὰ πάει στὸ σπίτι του νὰ τὸν βρεῖ. Πῶς μπόρεσε, Θεέ μου, πῶς μπόρεσε νὰ ζήσει τόσο καιρὸ δίχως τὸν ἥλιο τὸν ξανθό, τὰ ὀλόχυρα μαλλιά του, δίχως τὸν γαλανὸ οὐρανό, τὰ μάτια του τὰ γαλάζια;

Τὰ πεντάλια γυρνοῦν τώρα γρήγορα, ὅλο πιὸ γρήγορα κάτω ἀπ' τὰ πόδια της.

— Είμαι ή ἀδελφή Λίνα, εἶπε στὸν ύπηρέτη ποὺ τῆς ἄνοιξε τὴν πόρτα. Δὲ χρειάζεται νὰ μὲ ἀναγγείλεις. Μὲ περιμένει.

Δυὸς-δυὸς ἀνέβηκε τὰ σκαλιά. Τὸ σπίτι δὲν τόξερε. "Ομως ή διαισθησή τῆς τὴν ὁδήγησε γραμμὴ στὴν κάμαρά του.

— Στέφανε! χύμηκε ἀπάνω του. Στέφανε, δὲν ἀντέχω πιά. Κράτησέ με γιὰ πάντα κοντά σου. Κράτησέ με...

Χώθηκε δίπλα του στὸ κρεβάτι, φώλιασε στὴν ἀγκαλιά του κι' ὅλα ἔχαστηκαν... Ἐξαντλημένη, κοιμήθηκε τὸν πιὸ γλυκό, τὸν πιὸ ἀγνὸ ὑπνὸ ποὺ ἔκανε γυναῖκα ποτὲ στὴν ἀγκαλιὰ ἀγαπημένου ἀντρα...

ΤΑΚΗΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ

— **ΘΑ** ΜΟΥ ΤΟ ΣΩΣΕΙ δ Γιώργης τὸ παιδί μου, κόρη μου, θὰ μοῦ τὸ σώσει. Είμαι βέβαιη. "Ηταν δ πιὸ στενός, δ πιὸ ἀγαπημένος φίλος τοῦ μακαρέτη τοῦ διντρα μου. Δὲ γίνεται, θὰ τὸν ἀκούσουν οἱ Γερμανοὶ τὸν Γιώργη. Τὶ στὸ καλό! "Ανθρωπός τους δὲν είναι; Μαζὶ τους δὲ συνεργάζεται;

"Ετοι μιλοῦσε ἐκεῖνο τὸ ἀπογεματάκι στὸ σπίτι της, στὴν ὁδὸ Μακεδονίας, ἡ ἀρχόντισσα Μαρία Πετρίδη, ἡ χήρα τοῦ ἀλλοτε 'Τηπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς Παιδείας Παναγιώτη Πετρίδη, τοῦ πολιτευτῆ ἀπὸ τὴν Κορινθία.

— Τὶ λέσ εσύ, Λίνα μου; Γιατί δὲ μιλᾶς;

Τὶ νὰ μιλήσει καὶ τὶ νὰ πεῖ ἡ φτωχειὰ ἡ Λίνα, ἔτσι ποὺ ἔνοιωθε τὴν καρδιά της ἀπόψε βαρειά σὲ μολύβι.

—"Τσερα είναι κι' δ Δαμασκηνὸς δ Μητροπολίτης, δ πατριώτης μας, συνέχισε ἡ ἀρχόντισσα. Δὲν φαντάζεσαι πόσο τὸν ἀγαπάει τὸν Τάκη μου! 'Απὸ μικρὸ παιδάκι τὸν ἔπαιζε στὰ γύνατά του. Λιγάκι ἀν θελήσουν νὰ ἐνδιαφερθοῦν κι' δ Γιώργης κι' δ Μητροπολίτης, θὰ τὸ λευτερώσουν τὸ παιδί μου.

Σώπασε κι' ἔπεσε σὲ βαθειά συλλογή.

— "Ολοι λένε πώς δὲν ἔχει φόβο δ Τάκης μου νὰ τοῦ κάνουν κακό. Τὸ πολὺ-πολὺ νὰ τὸν στείλουν ἔξορτα.

Καὶ σὲ λίγο :

Ξέρεις πόσο τὸν ἀγαποῦν οἱ συμπολίτες μας στὴν Κορινθία. Καὶ μεθαύριο μὲ τὸ καλό, σὰν ἐλευθερωθοῦμε, θὰ παῖξει μεγάλο ρόλο δ γιός μου στὴ Βουλή. Γιὰ σίγουρο τόχω πώς μιὰ μέρα θὰ γίνει πρωθυπουργὸς σὰν τὸν Κροκιδᾶ, τὸν θεῖο του.

Κοίταξε δλ̄γυρα, ἀναστέναξε.

— Τί ἀσκῆμο, τί ἄδειο μοῦ φαίνεται τὸ σπίτι μας δίχως τὸ παιδί μου !

Σηκώθηκε, πῆρε μιὰ φωτογραφία του ἀπὸ ἔνα γραφειάκι.

— Γιὰ δὲς τὸ δμορφος που ἦταν ἀπὸ μικρός. Κι' αὐτὸ τὸ φουστανάκι τοῦ τόχαμε φέρει μὲ τὸν Παναγιώτη μου ἀπ' τὸ Παρίσι. Μαῦρο βελοῦδο μὲ γιακαδάκι καὶ μανσέτες ἀπὸ ἀληθινὴ γκιπούρ. Σὰ θυμᾶμαι . . . ξεκολλημό δὲν εἶχαν ἀπὸ δίπλα του τὰ κοριτσάκια τότε ποὺ δώσαμε τὸν παιδικὸ χορὸ στὸ σπίτι μας. Σὰν τρελὰ κάνανε γιὰ τὸ παιδάκι μου. 'Απὸ τότε σὲ κυνηγοῦσαν τὰ θηλυκά, μάτια μου νὰ σὲ χαρῶ, μωρό μου !

Καὶ γέμισε φιλιὰ τὴ φωτογραφία.

— Λέες νάναι γιὰ καλύτερα ποὺ τὸν ἔχουν στὴν Πάτρα φυλακισμένο ; "Αχ ! "Οσο σκέφτομαι τὸν Τάκη μου ποὺ τόσο ἀγαπάει τὸν ἥλιο, τὸ φῶς, τὸν ἀέρα, τὸν Τάκη μου ποὺ λατρεύει τὴ φύση καὶ χαίρεται νὰ ζεῖ ἐλεύθερος στὴ θάλασσα, στους κάμπους, τὰ λουλούδια, τὰ βουνά, δοσο σκέπτομαι πώς τώρα τὴν ἀνοιξη, τὸν 'Απρίλη, τὸν ἔχουν κλεισμένο σὲ μπουντρούμι σκοτεινό, μούρχεται τρέλα, χάνω τὰ λογικά μου. Χριστέ μου ! κι' ἔκρυψε μὲ τὰ χέρια της τὸ πρόσωπό της. Νὰ τὸ βασάνισαν τὸ ἀγόρι μου οἱ κακούργοι ;

Τὴ Λίνα τὴν πῆραν τὰ κλάματα. Δὲν ἄντεχε ἄλλο. Κι' ἔκλαψε, ἔκλαψε ώρα πολλὴ κοντὰ στὴ μάννα τοῦ ἀγαπημένου φίλου. "Αχ ! τί καλὸ τῆς ἔκαναν τοῦτα τὰ καυτὰ δάκρυα ποὺ αὐλάκωναν τὸ πρόσωπό της.

— Μὴ βάζετε στὸ νοῦ σας ἄσκημα πράγματα, κυρία Πετρίδη, τῆς εἶπε σὲ λίγο ἀνάμεσα στ' ἀναφιλητὰ κι' ἔσκυψε καὶ τῆς χάιδεψε τρυφερὰ τὰ μαλλιά της. "Ολα θὰ πᾶνε καλά. Θὰ τὸ δεῖτε. Καὶ γρήγορα θὰ τὸν ἔχετε πάλι κοντά σας.

— Μακάρι, χόρη μου. 'Απὸ τὸ στόμα σου καὶ στοῦ Θεοῦ τ' αὐτί.

Σώπασαν.

— Μήπως ἔπρεπε νὰ φροντίσουμε νὰ τὸν φέρουμε, ὅς νὰ ἐλευθερωθεῖ, στὴν Ἀθήνα; ξανάρχισε. 'Εδῶ ὅμως... 'Ενῶ, καθὼς μοῦ λένε, ὡς τώρα στὴν Πάτρα δὲν ἔχουν κάνει κακό. "Αν γίνει ὅμως καὶ κεῖ κανένα σαμποτάζ, τότε;... Δὲν κινδυνεύει ὁ Τάκης;

Σηκώθηκε ἀπάνω, πηγαινοερχότανε νευριασμένη. Τὸ σπίτι δὲν τὴν χωροῦσε.

— Τί ὥρα εἶναι; Πῶς δὲ φάνηκε κανένας σήμερα; Περίεργο μοῦ φαίνεται. Χθὲς τὸ σπίτι ήταν γεμάτο φίλους.

Πῆρε μιὰ ἄλλη φωτογραφία: «Ο Τάκης στρατιώτης».

— Σὰ θυμῷμαι καὶ κείνη τὴν λαχτάρα! «Μάννα, θὰ πάω ἐθελοντής». Νά, σ' αὐτὴ τὴν πολυθρόνα ἡμουν καθιστὴ σὰν ἥρθε καὶ μὲ βρῆκε. Γιέ μου, δὲ μὲ λυπᾶσαι; Τώρα ἵσια-ἵσια ποὺ σοῦ ἐτοιμάζω γάμο λαμπρὸ μὲ τὴν πιὸ ὅμορφη, τὴν πιὸ πλούσια νύφη τῆς Αθήνας. "Ομως ἔκεινη ἀν δὲν εἶναι τοῦ γούστου σου, ἀν δὲ σ' ἀρέσει, ὑπάρχουν ἄλλες κι' ἄλλες ὅσες θές, ἀρκεῖ ἐσύ νὰ τὸ ἀποφασίσεις. "Αν πάλι ἀγαπᾶς καμιά, ἀν ἔχεις βάλει στὴν καρδιά σου ἔκεινη τὴ γλυκεία μελαχρινή, ἀν θές ἔκεινη, ὄγρι μου, ἐγὼ τὴν εὐλογία μου μ' ὅλη μου τὴ χαρὰ θὰ σοῦ τὴ δώσω. Καλὸ κι' ἄγιο θάναι γιὰ τὴ μάννα σου ο, τι ἐσύ ἐπιθυμήσεις. Φτάνει μονάχα γιὰ πολέμους νὰ μὴ μοῦ μιλᾶς, γιατὶ σολεύει ὁ νοῦς μου.

— «Γιὰ σκέψου, μάννα μου καλά, γιά σκέψου. Γίνεται ὁ γιός σου, ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ ἔξαιρεῖται ἀπ' τὸ στρατό, γίνεται νὰ παντρολογέται τὴν ὥρα ποὺ τ' ἀδέλφια μας σκοτώνονται στὴν Ἀλβανία, τὴν ὥρα ποὺ ἡ πατρίδα μας ἔχει ἀνάγκη ἀπ' ὅλα τὰ παιδιά της;;» Καὶ μούφυγε. Πῆγε στὴν πρώτη γραμμὴ ἐθελοντής. Τί μαῦρες μέρες ήταν ἔκεινες ποὺ πέρασα, Λίνα μου. Θυμᾶσαι σὰν πεταγόσουν νὰ μὲ δεῖς στὰ κλεψτά; Τότε ποὺ σκοτωνόσουν κι' ἐσύ, καημενούλα μου, στὰ νοσοκομεῖα. "Ομως ἔκεινο δὲν ήταν τίποτα μπροστὰ σὲ τοῦτο ποὺ μὲ βρῆκε τώρα. Δυὸ χρόνια δὲν πρόφτασαν νὰ περάσουν καλά-καλά κι' ἄλλη φουρτούνα μ' ἔπνιξε.

Στριφογύρισε πάλι γύρω τριγύρω στήν κάμαρη. "Επιασε
άλλη φωτογραφία, τοῦ παιδιοῦ. Τὴν κοίταξε ὥρα πολλή κι' ἔνα
ἀνεπαίσθητο χαμόγελο ζωγραφίστηκε στὰ ὡχρά της χείλη.

— «Στὰ Μέθανα». Τί δυορφη ἐποχή! Τί ξένοιαστα ποὺ
ζούσαμε τότε!...

— «Στὰ Μέθανα»! 'Η Λίνα πετάχτηκε κι' ἔσκυψε πάνω ἀπ'.
τὸν ὅμιο της. 'Ο Τάκης, ὁ παιδικὸς ἔρωτάς της. 'Ολόϊδιος, ἔτσι
ὅπως τὸν ἀγάπησε παιδούλα...

— Θυμᾶσαι, Λίνα μου, ἐκείνη τὴν βαθειὰ δαγκωματιὰ ποὺ
τούκανες στὰ χείλη;

Στὴ θύμηση τῆς Λίνας ἦρθε σὰν ἀεράκι δροσερὸ ή βαρ-
κούλα, ὁ γαλάζιος βυθός, τὸ κοράλλινο παλάτι τῶν ὄνειρων της,
ὁ θεῖος Νῦκος, ἡ δεσποινὶς Ἰωάννα...

— Γιατί τούκανες αὐτό, Λίνα μου! Γιατί;

— 'Απὸ ἀγάπη, ἀπὸ μεγάλη ἀγάπη, ψιθύρισε δύσλα τῆς.

'Η μάννα τοῦ Τάκη γύρισε καὶ τὴν κοίταξε παραξενεμένη.

— Μὰ ἐσύ κόντεψες νὰ τοῦ κόψεις τὰ χείλη στὰ δυό, κάντε-
ψες νὰ τὸν πεθάνεις. "Οσο θυμᾶμαι καὶ κείνη τὴν τρομάρα...

Ποτέ τους δὲν παντρεύτηκαν, συνέχισε στ' ὄνειρό της ἡ
Λίνα. Ποτέ τους. "Ηταν κι' οἱ δυό τους πολὺ φτωχοί... "Ετσι
ὁ θεῖος Νῦκος ἔφυγε γιὰ τὸ Βελγικὸ Κογκό, νὰ κάνει χρήματα,
νὰ πλουτίσει. Κι' ἡ δεσποινὶς Ἰωάννα πέθανε ἀπ' τὴ λύπη της.
Δὲ βάσταξε, εἴπανε, τὸν χωρισμό...

— Τί λές, Λίνα μου, δὲ σὲ καταλαβαίνω. Γιατί μιλᾶς;

— Γιὰ κάποιο δνειρό χαμένο...

— 'Ωστόσο δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω γιατί τὸν ἔπιασαν, ἀνα-
ρωτήθηκε γιὰ μυριοστὴ φορὰ ἡ μάννα τοῦ Τάκη ἀπ' τὴ μέρα
ποὺ ἔφτασαν τ' ἀσκημα μανιτάτα. Σπὸ κτῆμα μας εἶχε πάει τὸ
πουλάκι μου. Σπὸ Βραχάτι.

Τὸ Βραχάτι... "Αλλη γλυκειὰ θύμηση ἀπὸ τὰ περασμένα.
'Η κάψα τοῦ καλοκαιριοῦ. 'Η καυτερὴ ἀμμουδιά, τ' ὀλόδροσο
χάδι τῆς θάλασσας, ὁ μπάτης...

Σπὸ Πετριδέικο, ἀγνάντια στὸν Κορινθιακό, ἡ συντροφιὰ
κολύμπησε ὥρες πολλὲς στὰ διάφανα νερά, ἔπαιξε, γέλασε ξέ-

νοιαστα, ἀμέριμνα καὶ τ' ἀπογεματάκι πῆγαν νὰ δοῦν τὸν τρυγητό.

‘Ολόδροσο ἀμπέλι ἐλληνικὸ μὲ τὴ γλυκεὶα σταφίδα τῆς Κορίνθου! Λαμποκοποῦσε τραγανὸ τ' ὀλόξανθο σταφύλι ὀνάμεστα σὲ λουλούδια πολύχρωμα, τὰ παρδαλὰ φουστάνια τῶν κοριτσιών ποὺ τὰ τρυγοῦσαν. Μιὰ νοτισμένη μυρωδάτη ἄχνα ἔσχυνόταν ἀπὸ τοὺς καταπράσινους κι' ἀτέλειωτους ἀμπελῶνες ποὺ ἀπλώνονταν ὡς πέρα μακρυὰ στὰ ριζοβούνια. Καὶ πιὸ ψηλά, πάνω ἀπ' τὶς μαβιές κορφές, ὀλόχρυσα κόκκινα, ρόδινα, κίτρινα συννεφάκια κυνηγιόνταν τρελὰ μὲ τὸν ἀνεμο, ἔπαιζαν τὸ κρυφούλι μὲ τὸν ἥλιο. Ἡ μαγεία τῆς δύσης ἀπλωνε ἥρεμα κι' ἀπαλὰ τὰ πέπλα τῆς στοὺς κάμπους, τὰ βουνά, τὴ θάλασσα, τύλιγε τοὺς ἀνθρώπους.

‘Η συντροφιὰ ἀπόμεινε ἀμίλητη. Καθένας πέταξε μακρυὰ μὲ τ' ἀχαλίνωτα, τ' ἀπιαστα ἀτια τῆς φαντασίας. Οἱ σκέψεις τους φτερούγισαν σὲ μονοπάτια μυστικὰ κι' οἱ πόθοι τους ἔσχυθηκαν λευτερωμένοι, σκόρπισαν στὴν ἀπεραντωσύνη τοῦ ὄνειρου καὶ κάθηκαν μὲ τὶς τελευταῖες ἀχτίδες τοῦ ἥλιου... .

Γαλήνια ὥρα τῆς θύμησης... Τοῦ ἔρωτα γαλάζια ὥρα... . ‘Ωρα τῆς λύτρωσης καὶ τῆς φυγῆς... . Καρπάνες ἥχοισαν μακρυά, θλιψμένες νότες στὸν ἀγέρα καλοῦσαν τοὺς πιστοὺς γιὰ τὸν ἐσπερινό. ‘Ενα τραγούδι ὑψώθηκε στὸν οὐρανό, ἔνα τραγούδι γεμάτο νοσταλγία ποὺ ἔκρυβε κάποια γλυκεὶα προσμονή...

Οἱ κοπέλλες, ἀποσταμένες ἀπ' τὸν τρύγο, καλησπέριζαν τὸ πρῶτο ἀστέρι τῆς νύχτας. Τραγουδώντας πῆραν ὅλοι μαζὶ τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ καὶ στὴν πλατεία τοῦ χωριοῦ πρῶτος ἔσυρε τὸ χορὸ λεβέντικα κι' ἀντρειωμένα ὁ ἀφέντης βλῆς τῆς περιοχῆς, τὸ καμάρι τῆς Κορινθίας, ὁ Τάκης ὁ Πετρίδης.

Καὶ τὸ βραδάκι στὸ σπίτι του φίλεψε τὴ συντροφιὰ κρέας μὲ τουτουμάκια ποὺ τόχεψε ψημένο ἡ ψυχοκόρη τους, ἡ πρόσχαρη καὶ στρουμπουλὴ Φροσύνη.

— Κυρία, δὲ θὰ βάλετε τίποτα στὸ στόμα σας; Θὰ πεθάνετε ἀπ' τὴ νήστεια.

— Νά τη ἡ πιστὴ Φροσύνη, ποὺ στέκει τώρα στὴ μέση

τῆς σάλας ἀγνώριστη, ἀδύνατη, μαραμένη. Ἀπότομα ἡ Λίνα ξαναγύρισε στή φοβερή πραγματικότητα.

— Κυρία, κάντε μου τὴ χάρη.

— "Οχι, δχι, Φροσύνη. "Οσο ὁ Τάκης μου εἶναι φυλακή, μπουκιά δὲ μοῦ πάει κάτω.

— Μὰ θ' ἀφρωστήσετε, τῆς εἰπε κι' ἡ Λίνα.

— "Αστε με ἐμένα, ἔγω δὲν παθαίνω τίποτα. Τὸ παιδί μου μόνο κοιτάξτε νὰ βοηθήσετε. Τὸν γιό μου . . .

— "Αχ, κυρά μου ! Στὴν ἀκρη τοῦ κόσμου θὰ πήγαινα ξυπόληητη, ἀν τὰνε στὸ χέρι μου, ἀν τὰν μ' αὐτὸ νὰ βοηθήσω τὸν κύριο Τάκη.

Σώπασαν. Βυθίστηκαν κι' οἱ τρεῖς στὶς μαῦρες σκέψεις τους. Τὸ βλέμμα τῆς Λίνας γλύστρησε ἕξω ἀπ' τὸ παράθυρο. Ἡ νύχτα πλάκωνε βαριά, ἀναπόφευκτα, μοιραῖα, πάνω στὴν πικραμένη πολιτεία. Σιγὰ-σιγὰ ἔσβηνε κι' ἡ τελευταία ἐλπίδα τῆς ἡμέρας . . .

— Μὰ γιατί ; Γιατί ἀπόψε δὲν ἔρχεται κανείς ; Κοντεύει νὰ νυχτώσει, ἀκούστη στὸ μισοσκόταδο ἡ φωνὴ τῆς μάννας γεμάτη ἀγωνία.

“Ενα τρεμούσιαστὸ κουδούνισμα ἔκανε καὶ τὶς τρεῖς νὰ πεταχτοῦν ἀπάνω.

— Τρέξε, Φροσύνη. Θὰ φέρνουν νέα τοῦ παιδιοῦ.

Κι' ἀκολούθησε τὴν ὑπηρέτρια. Ξοπίσω της κι' ἡ Λίνα.

Ψηλή, λιγνή, μαυροντυμένη, μὲ τὶς χοντρὲς πλεξίδες νὰ στεφανώνουν τὸ εὐγενικὸ πρόσωπό της, στάθηκε ἡ Μαρία Πετρίδη στὸ κεφαλόσκαλο.

Ἡ Φροσύνη χύθηκε κάτω ν' ἀνοίξει. “Εσκυψε κι' ἡ Λίνα νὰ ἴδει. Στὸ ἀνοιγμα τῆς πόρτας πρόβαλε ὁ "Αγγελος . . .

Παναγιά ! Τὶ ἤτανε τούτη ἡ θλίψη στὸ πρόσωπό του ! Πίσω του, διστακτική, μιὰ σκιὰ τὸν ἀκολουθοῦσε. Ἡ γυναίκα του. Ντυμένη στὶς μαῦρα, ἀγνώριστη, ἀναφουσουλιασμένη, κατακόκκινη.

— Τί νὰ συμβαίνει, Χριστέ μου, τί ; Ἡ Λίνα ἀρπάχτηκε ἀπ' τὰ κάγκελα τῆς σκάλας νὰ μὴν πέσει.

— Ποιός εἶναι ; Δὲν καλοβλέπω. Πέστε μου ποιός εἶναι. Μὰ γιατί δὲ μιλάτε ; Ἡ Μαρία Πετρίδη προσπαθοῦσε νὰ ξεχω-

ρίσει. Τὸν ἀνεγνώρισε. 'Εσύ εἶσαι, "Αγγελέ μου; Καλῶς τον. Τὶ νέα μᾶς φέρνεις ἀπ' τὸν Τάκη μου; "Εκανε τίποτα δ... Γιώργης, θὰ...

"Ο "Αγγελος εἶχε φτάσει στὸ τελευταῖο σκαλί. Τὸν εἶδε, κόπτηκε. Μιὰ νεκρικὴ χλομάδα ἀπλώθηκε ἀπότομα πάνω τῆς κι', ἀπόμεινε ἀκίνητη σὰν πετρωμένη. Μονάχα τὰ μάτια της. "Αχ! ἐκεῖνα τὰ μάτια της! Ο φίλος τοῦ γιοῦ τῆς δὲν μπόρεσε νὰ τ' ἀντικρύσει. Σκυφτός, δίχως μιλιά, ἄρπαξε τὰ ξυλιασμένα χέρια της, τ' ἀνασπάστηκε κι' ἔκρυψε μὲς στὶς παλάμες της τὸ πρόσωπό του.

— Πάει δὲ ἀφέντης μου! στρίγγιλιξε ἡ ψυχοκόρη. Πάει τὸ καμάρι μας, πάει δὲ λεβέντης μας, δὲ ἥλιος μας, τὸ φῶς μας!

Τὶς σκάλες ἀνέβαιναν τώρα οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι, οἱ συμπολῖτες. Όρες περίμεναν ἔξω ἀπ' τὸ σπίτι συναγμένοι. Κανένας δὲν εἶχε τὸ κουράγιο νὰ ξεστομίσει τὸ φριχτὸ νέο. Κανένας δὲν τολμοῦσε νὰ τὸ πεῖ. Στὸ τέλος πήγαν κι' ἔφεραν τὸν καλύτερο φίλο του. Σ' αὐτὸν ἔλαχε δὲ κλῆρος. "Ισως ἐκεῖνος, σκέφθηκαν, νῦθρισκε τὰ πιὸ κατάλληλα λόγια... Μὰ δὲ χρειάστηκε...

Τὸ μοιρολόι τῆς ψυχοκόρης ἔγινε τώρα θρῆνος.

Γέροι, νέοι, ἄντρες, γυναῖκες, ὄλοι, μικροί καὶ μεγάλοι, ὀλάκηρη ἡ Ἐλλάδα ἔκλαιγε τοῦτη τὴν ὄρα τὸ καλό, τὸ ἀγνό, τὸ λεβέντικο παιδί της. Πάει τὸ καμάρι μας, πάει τὸ βλαστάρι μας... Καὶ μονάχα ἡ μάννα του ἀπόμενε βουβή, στητή, ἀσάλευτη.

Κάποιος τὴν πῆρε μαλακά, τὴν πῆγε στὸ σαλόνι, τὴν καθίσει στὴν πολυθρόνα της. Τὰ χεῖλα της κινησαν τρεμουλιαστά.

— Θέλω νὰ μοῦ τὰ πεῖτε ὅλα. Χρέος σας εἶναι νὰ τὰ στορήσετε στὴ μάννα του.

— Γιὰ τὸ Θεό, νὰ μὴν τῆς πεῖτε πώς τὸν κρέμασαν. Νὰ μὴ μάθει πώς τὸν βασάνισαν...

— Λεβέντικα πῆγε. Τραγουδώντας τὸν Ἑθνικὸ "Γύμνο. Μιλιά δὲν ἔβγαλε ἀπ' τὸ στόμα του. Δὲν πρόδωσε. Κι' ἀς τούκαναν μαρτύρια... Μὲ τὸ χαμόγελο βάδισε πρὸς τὸν θάνατο...

Λόγια κομμένα, ψιθυριστά, ἀνάμεσα στὰ κλάμματα καὶ τ' ἀναφιλητά. Βελόνες σουβλερές, φαρμακερές τοῦτοι οἱ ψίθυροι μπήγονταν στὸ κορμὸν τῆς Λίνας. Λεπίδες κοφτερές ξέσχιζαν λουρίδες-λουρίδες τὴν ψυχή της. Καὶ νὰ ποὺ βλέπει τὸ πλατύ, τὸ ἀνοιχτόκαρδο κι' ὅμορφο γέλιο τοῦ Τάκη νὰ γίνεται ἀπότομα

ένας φριχτός μορφασμός... Νοιώθει στὸν λαιμό της τὸν βραχνά νὰ τὴ σφίγγει, νὰ τὴ σφίγγει, θαρρεῖ πῶς πνίγεται, κάνει νὰ φύγει μὰ κάποιος τῆς φράζει τὸ δρόμο...

Προχωρεῖ διστακτικά, πέφτει γονατιστός μπροστά στὴ μάννα τοῦ Τάκη κι' ἀποθέτει στὰ τρεμάμενα χέρια της ὅ,τι ἀπόμεινε ἀπ' τὸν γιό της. Τὸ χρυσὸν ρολόγι του, τὸ φυλαχτό του, ἔνα γράμμα.

"Αλαλη τὰ κοιτάζει, τὰ χαϊδεύει, τὰ φέρνει στὰ χείλη της, τ' ἀκουμπᾶ στὴν καρδιά της. 'Αργά-άργα καὶ ἐπίσημα ξεδιπλώνει τὸ γράμμα.

Εὐλαβικὰ σκύβουν οἱ συναγμένοι φίλοι τὸ κεφάλι ν' ἀκούσουν τὸ Εὐαγγέλιο.

'Αχνή κι' ἀπόκοσμη ἔρχεται ἡ φωνή της.

«Μάννα, σου εἶπα ψέματα. Μάννα, δὲν εἶν' ἀλήθεια πῶς ἔφυγα γιὰ τὴν Κόρινθο τὰ χτήματά μας νὰ φροντίσω. Γιὰ τὰ ψηλὰ βουνὰ ξεκίνησα σὰ μεσολαβητής σταλμένος νὰ σταματήσω τὸ κακό, νὰ πάψει ἡ διχόνια, νὰ μὴ σκοτώνει πιὰ ἀδελφὸς τ' ἀδέλφῳ του μὲ λύσσα. Γι' αὐτὴ τὴ δύσκολη, τὴν ἐπικίνδυνη ἀποστολὴ ἔμενα εἰχαν διαλέξει κι' ἀπὸ τὶς δυὸ πλευρές. Κι' ἀπὸ τὶς δυὸ τὶς παρατάξεις ἔμενα ἐμπιστεύθηκαν οἱ ἀγαπημένοι μου πατριῶτες. "Ετσι ξεκίνησα τοὺς ἀντίπαλους ἀρχηγοὺς γιὰ ν' ἀνταμώσω κι' ἀπὸ τοὺς δυὸ ἐπίσημη ἐντολὴ νὰ πάρω, τὰ χωριά μας νὰ εἰρηνέψω, νὰ φιλιώσω. Γιατὶ ἐνωμένοι θάμαστε πιὸ δυνατοὶ καὶ καλύτερα θὰ χτυπήσουμε τὸν ξένο. "Ομως μὲ πρόλαβαν οἱ Γερμανοὶ τὴν ὥρα ποὺ περνοῦσα νύχτα μὲ τὴ βαρκούλα ἀπέναντι στὸ Ρίο... Πῶς ἦταν προδοσιὰ ἑλληνικὴ ἀπὸ τοὺς Ἰδιούς ποὺ ὀργάνωσαν τὴν ἀποστολὴ μου, μοῦ εἶπαν οἱ κατακτητές. "Ομως ἐγὼ δὲν τὸ πιστεύω. "Ετσι τὸ λένε. Συμφέρον τεս εἶναι νὰ σπείρουν τὴ διχόνια. Μὰ κι' ἔτσι ἀν ἦταν, πάλι γελάστηκαν οἱ Γερμανοὶ ἀν πίστεψαν πῶς θὰ πρόδινα τοὺς συντρόφους μου, πῶς θὰ γινόμουν καταδότης. Καὶ σύ, μαννούλα μου, νὰ μὴν πιστέψεις ὅ,τι κι' ἀν ἔρθουν νὰ σου ποῦν. Γιατὶ μονάχα μιὰ εἶναι ἡ ἀλήθεια. 'Η μοῖρα μου τὸ θέλησε. "Ετσι μοῦ τέχε τάξει. Καὶ τώρα, μάννα μου γλυκειά, αὔριο τὰ χαράματα, ἀγνάντια στὰ ψηλὰ βουνά, ἀγνάντια καὶ στὴ θάλασσα τὴ γαλάζια, ἐκεῖ στὰ ψηλὰ ἀλώνια, θὰ πῶ τὸ τελευταῖο ἔχε γειὰ σὲ σένα, μάννα μου ἀγαπημένη, στοὺς φίλους τοὺς καλούς, καὶ σ' ὅ,τι πιότερο ἀγάπησα στὴ ζωή μου. Μήν κλά-

ψεις, μάννα μου, και μήν πονέσεις. Τὰ στήθια σου μόνο φούσκωσε περήφανα. Γιατὶ ὁ γιός σου αὔριο τὴν αὐγούλα θὰ ξεπετάξει σὰ λεύτερο χαρούμενο πουλὶ στὴν ἀνοιξη που γλυκοχαράζει...

— Πάψτε τὰ μοιρολόγια και τὰ κλάματα, πετάχτηκε ἀπάνω ἡ μάννα του.

Τὸ πρόσωπό της κατακόκκινο, τὰ μάτια της νὰ λάμπουν σὰν δυὸς γαλάζιοι φάροι. Ἀνάψτε ὅλα τὰ φῶτα τοῦ σπιτιοῦ, φέρτε τὸ πιὸ γλυκὸ κρασὶ ἀπὸ τὸ Βραχάτι. Ἀπόψε ἔχομε γιορτὴ τρανή. Ὁ γιόκας μου, ὁ Τάκης ὁ Πετρίδης παντρεύτηκε τὴ λευτεριὰ και τὸν στεφάνωσε κουμπάρα του ἡ Πατρίδα !

Στητὴ και περήφανη ὅπως τὸ πρόσταξε ὁ γιός της, ἡ ἀρχόντισσα Πετρίδη διέσχισε καμαρωτὴ τὰ σαλόνια της, τράβηξε ἵσια γραμμὴ και κλείστηκε στὴν κάμαρά της. Στυλώθηκαν μὲ μιᾶς τὰ κυρτωμένα κορμιά, τὰ δάκρυα στέγνωσαν στὰ μάτια κι' οἱ ψυχὲς τῶν συναγμένων φίλων ἀναθάρρεψαν. "Ἐνα φτερούγισμα, ἔνα χαρούμενο φτερούγισμα ἐλεύθερου πουλιοῦ ἀκούστηκε ἀπ' ὅλους καθαρὰ μέσα στὴ σιωπή, τὴν ὥρα τούτη τὴν ἐπίσημη στὸ σπίτι του Τάκη του Πετρίδη. Και τὸ φτερούγισμα συνόδεψε τὴ μάννα του ὥσ τὴν κάμαρά της.

"Ισως νάταν μονάχα τὸ ταφταδένιο μεσοφόρι τῆς ἀρχόντισσας, ίσως νάταν και ἀπλὴ φαντασία. "Ομως τὸ βράδυ ἐκεῖνο οἱ φίλοι του Τάκη πίστεψαν ἀκλόνητα πώς ἦταν τὸ πέταγμα μιᾶς λεβέντικης κι' ἀθάνατης ψυχῆς..."

Νεκρὴ μονάχα ἔκαναβγῆκε ἀπὸ τὸ δῶμα της ἡ μάννα του, πάνω στὶς τριάντα μέρες ἀπ' τὸ θάνατο του γιοῦ της. Μήτε ἔφαγε μήτε ἤπιε ὅλον τοῦτο τὸν καιρό. Μήτε ἀνοιξε τὰ μάτια της μήτε ἔβγαλε μιλιὰ ἀπὸ τὸ στόμα. Κειτόταν ἥρεμη στὸ κρεβάτι της προσμένοντας τὸ θάνατο.

'Ο θάνατος !

Πόσο ὀργεῖ νὰ ρθεῖ σὰν τὸν προσμένουν μὲ λαχτάρα, και πόσο φτάνει βιαστικὸς ἐκεῖ που δὲν τὸν θένε ...

Αίγες στιγμὲς μοναχὰ πρὶν ξεψυχήσει, ἀνοιξε γιὰ πρώτη και στερνὴ φορὰ τὰ χείλη της και πρόφερε καθαρὰ τοῦτα τὰ λόγια.

— 'Ο Τόμπρος, πρέπει νὰ φτιάσει τὸ ἄγαλμα που θὰ του στήσει ἡ Πατρίδα. 'Ο Τόμπρος που τὸν ἤξερε καλὰ και τὸν

ἀγαποῦσε. Καὶ νὰ τοῦ πεῖτε νὰ τὸν κάνει ὄμορφο καὶ γελαστό,
ἔτσι ὅπως ἥτανε τὸ παιδί μου.

Τὴν κήδεψαν μ' ὅλες τὶς τιμές κι' ὁ Δαμασκηνὸς ὁ Μητροπολίτης ζήτησε νὰ ψάλει μόνος του τὴν νεκρώσιμη ἀκολουθία. Εἰπώθηκαν λόγια, λόγια πολλά, ἀκούστηκαν οιλάματα, λυγμοί, κι' ἡ ἐκκλησία πλημμύρισε στεφάνια. "Ύστερα ὅλα τέλειωσαν. Σκόρπισαν κι' οἱ φίλοι λυπημένοι. Καὶ ὅλα πάλι πῆραν τὸν κανονικὸ δρόμο τους. Μονάχοι ἡ Λίνα ἀπόμεινε νὰ θωρεῖ τὸν τάφο. Τὸ βλέμμα της ἔπεσε πάνω σ' ἔνα μεγάλο δάφνινο στεφάνι : Στὴ Μαρία Πετρίδη, στὴ σύζυγο τοῦ φίλου μου Παναγιώτη Γιώργης.

'Η Λίνα χύμηξε, ἀρπάξε τὸ στεφάνι, τὸ πέταξε χάμω, τὸ ποδοπάτησε μὲ λύσσα... 'Αποκαμωμένη ἔπεσε στὴν ύγρὴ πλάκα κι' ἔκλαψε, ἔκλαψε ὅλο τὸν πόνο καὶ τὴν πίκρα τῆς ψυχῆς της...